

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор з науково-педагогічної
роботи, член-кореспондент
НАМН України,
проф. М.Р. Єжегоцький

22 03 2022 р.

(Handwritten signature)

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДИТЯЧОЇ УРОЛОГІЇ ТА АНДРОЛОГІЇ,
МІНІНВАЗИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОБСТЕЖЕННЯ ТА ЛІКУВАННЯ»

зі спеціальності «Дитяча хірургія»

Кількість навчальних годин на кафедрі: лекції – 10, семінарські заняття – 14,
практичні заняття – 24. Тренінг – 8
Самостійна робота – 26.
Додаткові дисципліни – 8.
Разом – 90 годин
Кредити ECTS – 3

Обговорено та ухвалено на
методичному засіданні кафедри

Протокол № 5

від «11»

Завідувач кафедри
доц. Кузик

Затверджено на засіданні
методичної комісії ФПДО

Протокол № 10

Від «10»

Голова методичної комісії ФПДО
доц. Січкорі

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор з науково-педагогічної
роботи, член-кореспондент
НАМН України,
проф. М.Р. Гжегоцький
«   » _____ 20   р.

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДИТЯЧОЇ УРОЛОГІЇ ТА АНДРОЛОГІЇ,
МІНІНВАЗИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОБСТЕЖЕННЯ ТА ЛІКУВАННЯ»
зі спеціальності «Дитяча хірургія»**

Кількість навчальних годин на кафедрі: лекції – 10, семінарські заняття – 14,
практичні заняття – 24. Тренінг – 8
Самостійна робота – 26.
Додаткові дисципліни –8.
Разом – 90 годин
Кредити ECTS – 3

Обговорено та ухвалено на
методичному засіданні кафедри
Протокол № ____
від «__» _____ 20   р.

Завідувач кафедри
доц. Кузик А.С. _____

Затверджено на засіданні
методичної комісії ФПДО
Протокол № ____
Від «__» _____ 20   р.

Голова методичної комісії ФПДО
доц. Січкоріз О.Є. _____

Робоча програма передатестаційного циклу за фахом «Дитяча урологія» для лікарів дитячих хірургів, дитячих урологів, педіатрів, неонатологів, сімейних лікарів, хірургів, урологів, дитячих анестезіологів, дитячих нефрологів.

Розробники:

Кузик А.С. – кандидат медичних наук, завідувач кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Наконечний А.Й. – доктор медичних наук, професор кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Переяслов А.А. – доктор медичних наук, професор кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Кулик О.М. – доктор медичних наук, професор кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Наконечний Р.А. – кандидат медичних наук, асистент кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Гижа Л.Ю. – кандидат медичних наук, асистент кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Дац Р.І. – кандидат медичних наук, асистент кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Опікан Н.М. – асистент кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Колівощка Ю.В. – асистент кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Гижа Л.Ю. – кандидат медичних наук, асистент кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Никифорок О.М. – кандидат медичних наук, асистент кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Кенс К.А. – кандидат медичних наук, асистент кафедри дитячої хірургії ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Пояснювальна записка

Навчання на циклі тематичного удосконалення «Актуальні проблеми дитячої урології та андрології, мініінвазивні технології обстеження та лікування» проводиться з метою поглиблення та удосконалення теоретичної та практичної підготовки лікарів – дитячих урологів та дитячих хірургів згідно вимог до надання медичної допомоги населенню України. При складанні програми за основу взято нормативні документи МОЗ України, а також враховано сучасні досягнення медичної науки, місцеві особливості роботи лікаря-спеціаліста та інші вимоги практичної охорони здоров'я. Цикл тематичного удосконалення «Актуальні проблеми дитячої урології та андрології, мініінвазивні технології обстеження та лікування» розрахований на підвищення професійної кваліфікації лікарів та завідувачів відділень всіх підрозділів лікувально-профілактичних закладів (профільних відділень поліклінік, стаціонарів). Другою важливою метою циклу тематичного удосконалення є визначення рівня знань спеціалістів відповідно до вимог кваліфікаційних характеристик.

Робоча програма циклу тематичного удосконалення побудована за принципом створення окремих блоків з усіх розділів урологічної патології, а також зосередження уваги на основах ембріології, патофізіології та особливостях новонароджених. У всі розділи включені заняття з питань надання невідкладної допомоги.

В процесі циклу велика увага приділятиметься практичній роботі у кабінетах ультразвукової, рентгенодіагностики, відділеннях інтенсивної терапії новонароджених та дітей старшого віку, планової та невідкладної хірургії, урології та соматичних відділеннях. Для виявлення рівня знань курсантів проводитимуться всі види контролю: визначення вихідних (базових) знань лікарів-курсантів, етапний контроль під час навчання, заключний контроль знань.

Навчання на циклі тематичного удосконалення включає в себе тренінг з оволодіння практичними навичками.

Рецензія

на робочу навчальну програму тематичного удосконалення «Актуальні проблеми дитячої урології та андрології, мініінвазивні технології обстеження та лікування»

Робоча навчальна програма складена на підставі навчального плану та уніфікованої програми передатестаційних циклів зі спеціальності «дитяча урологія», затвердженою директором департаменту кадрової політики освіти і науки МОЗ України від 20.12.2008р.

Запропонована тематика охоплює всі найважливіші питання дитячої урології і включає 90 годин з них 10 годин лекційного курсу по основних розділах дитячої урології, 14 годин семінарських, 24 годин практичних занять, 8 годин тренінг з оволодіння практичними навичками, 8 годин додаткових програм та 26 годин самостійної роботи.

Цикл тематичного удосконалення «Актуальні проблеми дитячої урології та андрології, мініінвазивні технології обстеження та лікування» розраховано на підвищення професійної кваліфікації лікарів-дитячих хірургів, дитячих урологів та завідувачів хірургічними відділеннями всіх підрозділів лікувально-профілактичних закладів (профільних відділень поліклінік, стаціонарів). Другою важливою метою циклу тематичного удосконалення є визначення рівня знань лікарів відповідно до вимог кваліфікаційних характеристик як лікаря-спеціаліста.

Робочу програму циклу тематичного удосконалення побудовано за принципом створення окремих блоків з основних розділів дитячої урології . У всі розділи включено заняття з питань надання невідкладної допомоги.

Тематика занять відповідає вимогам навчального плану і програми, а внесені зміни в тематичні плани не перевищують допустимих.

Робоча навчальна програма сприяє підвищенню кваліфікаційного рівня курсантів і може бути впроваджена в навчальний процес кафедри дитячої хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Рецензент

**доцент кафедри педіатрії та неонатології ФПДО
заступник декана факультету післядипломної освіти
кандидат медичних наук, доцент**

Б.Р. Коцай

1. Опис навчальної дисципліни

Тривалість циклу 2 тижні – 90 год.

Код	Назва курсу	Кількість навчальних годин				
		Л	П	С	С	Разом
1.	Медично-соціальні та епідеміологічні питання в дитячій	2		2		4
2.	Клінічна анатомія та фізіологія сечових та статевих органів			4		4
3.	Семіотика та методи діагностики в урології	2		2		4
4.	Загальні методи консервативного лікування в дитячій урології		2	2	2	6
5.	Аномалії сечостатевих органів	2	8	2	2	14
6.	Неспецифічні запальні захворювання				4	4
7.	Сечокам'яна хвороба	2	2		2	6
8.	Фтизіоурологія, онкоурологія				8	8
9.	Травма сечостатевих органів	2	4			6
10.	Оперативна урологія		8		8	16
11.	Додаткові програми					8
12.	ІСПИТ			2		2
13.	Тренінг з оволодіння практичними навичками					8
	Всього	10	24	14	26	90

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета циклу: удосконалення теоретичних знань, набуття слухачем практичних навичок та вмінь з сучасних аспектів діагностики та лікування дітей з урологічною патологією.

Завдання: удосконалення теоретичних знань, практичних навичок та вмінь з питань діагностики та лікування урологічної патології для лікарів дитячих хірургів, дитячих урологів, що працюють на дільницях чи у лікувально-профілактичних відділеннях багатопрофільних лікарень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни лікар-курсант повинен оволодіти такими практичними навичками:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого;
- визначати необхідний обсяг лабораторних, рентгенологічних та інших спеціальних досліджень, організувати своєчасне їх виконання, прокоментувати їх результати;
- чітко визначити важкість стану хворого та обсяг проведення реанімаційних заходів;
- надати невідкладну допомогу хворим у невідкладних ситуаціях (масаж серця та інші заходи для відновлення його роботи, штучне дихання, термінова трахеостомія, методи зовнішньої зупинки кровотечі, профілактика та лікування шоку, промивання шлунка при отруєннях та інші маніпуляції);
- визначити показання для госпіталізації за профілем та організувати її;
- провести диференційну діагностику захворювання у дітей, в разі потреби організувати консультацію профільних спеціалістів;
- обґрунтувати тактику медикаментозного і оперативного лікування хворих з основними урологічними захворюваннями;
- обґрунтувати показання для проведення операції з урахуванням важкості стану хворого, необхідності передопераційної підготовки та методів знеболення;
- досконало знати практичні питання переливання крові, його ускладнення та заходи попередження і боротьби з ними;
- знати принципи післяопераційного лікування хворих;
- своєчасно діагностувати післяопераційні ускладнення та визначити лікувальну тактику;

- основи післяопераційної реабілітації та положення про тимчасову і стійку втрату працездатності.
- первинна хірургічна обробка рани;
- операції при гострій калитці, ревізія калитки, дренаж калитки;
- операції при гострому пієлонефриті - нефростомія, декапсуляція нирки, защемленій грижі, гострій водянка яєчка, травматичному розриву яєчка, нирки;
- техніка виконання нефростомії і цистостомії;
- методика консервативного та оперативного лікування хворих з внутрішньою кровотечею;
- методика розкриття та дренажування абсцесів, флегмон, паранефриту, карбункулів нирки;
- зупинка кровотечі при травмі магістральних судин;
- методика паранефральної, вагосимпатичної, провідникової та інших новокаїнових блокад;
- методики катетеризації надлобкової пункції міхура та епіцистостомії;
- методики проведення внутрішньовенної урографії, цистографії;
- проведення операцій при грижах, кістах сім'яного канатику, водянці яєчка, крипторхізмі, варикоцеле, фімозі, пара фімозі, нефректомії;
- різні типи швів на органах сечостатевого тракту.

3 Програма навчальної дисципліни

<i>Код</i>	<i>Назва курсу, розділу теми, елементу</i>
1	2
01	Методично-соціальні та епідеміологічні питання в дитячій урології
01.1.	Поширення захворюваності урологічного профілю
01.2.	Організація урологічної спеціалізованої допомоги населенню
02.	Клінічна анатомія та фізіологія сечових та статевих органів
02.1.	Клінічна анатомія сечових, та статевих органів.
02.2.	Клінічна фізіологія органів сечостатевої системи
02.2.1.	Функціональна морфологія нирки
02.2.2.	Функція нирки
02.2.3.	Клінічна фізіологія верхніх сечових шляхів
02.2.4.	Клінічна фізіологія сечового міхура та уретри
03.	Семіотика та методи діагностики в урології
03.1.	Семіотика урологічних захворювань
03.2.	Діагностика урологічних захворювань
03.2.1.	Фізикальні методи дослідження
03.2.1.1.	Анамнез, пальпація, перкусія
03.2.1.2.	Катетеризація сечового міхура та сечоводів
03.2.1.3.	Бужування уретри
03.2.1.4.	Діафаноскопія
03.2.1.5.	Цистоскопія, хромоцистоскопія, хромоскопія
03.2.1.6.	Уретроскопія
03.2.1.7.	Цистометрія, сфінктерометрія
03.2.1.8.	Пункційна біопсія
03.2.2.	Апаратура та інструментарій
03.2.2.1.	Катетери, бужі, екстрактори
03.2.2.2.	Цистоскопи, уретроскопи
03.2.3.	Рентгенологічні методи діагностики
03.2.3.1.	Оглядова рентгенографія
03.2.3.2.	Екскреторна урографія та її модифікації
03.2.3.3.	Уретрографія
03.2.3.4.	Комп'ютерна томографія
03.2.3.5.	Цистографія
03.2.3.6.	Уретерографія
03.2.3.7.	Профілактика та лікування ускладнень інструментальних та рентгенологічних досліджень
03.2.3.8.	Рентгенсудинні дослідження
03.2.3.9.	Профілактика та лікування ускладнень рентгенсудинних досліджень
03.2.4.	Радіологічні методи діагностики
03.2.5.	Сонографічні методи
03.2.9.	Магнітно-резонансна томографія
04.	Загальні методи консервативного лікування в урології
04.1.	Антибактеріальна терапія
04.2.	Корекція кислотно-лужної рівноваги та водно-електролітного балансу
05.	Аномалії сечових та статевих органів
05.1.	Ембріогенез сечових та статевих органів

05.2.	Аномалії нирок і верхніх сечових шляхів
05.2.1.	МСП, мегауретер
05.2.2.	Клінічні прояви, методи діагностики та лікування
05.2.3.	Гідронефроз. Діагностика та лікування
05.2.4.	Аномалії судин нирок і верхніх сечових шляхів
05.2.5.	Нефроптоз. Діагностика та лікування
05.2.6.	Варикоцеле
05.3.	Аномалії сечового міхура та уретри. Клінічні прояви, діагностика, лікування
05.3.1.	Нейрогенний сечовий міхур
05.3.2.	Енурез
05.4.	Аномалії статевих органів
05.4.1.	Аномалії статевого члена
05.4.2.	Аномалії калитки та яєчка
06.	Неспецифічні запальні захворювання
06.1.	Неспецифічні запальні захворювання нирок та навколониркової клітковини
06.1.1.	Гострий пієлонефрит
06.1.1.1.	Етіологія, патогенез, класифікація
06.1.1.2.	Клінічні прояви та діагностика пієлонефриту
06.1.1.3.	Уросепсис
06.1.1.4.	Лікування гострого пієлонефриту
06.1.2.	Хронічний пієлонефрит
06.1.2.1.	Етіологія, патогенез, класифікація
06.1.2.2.	Клінічні прояви, діагностика, методи лікування
06.1.2.3.	Ускладнення та наслідки хронічного пієлонефриту
06.1.3.	Паранефрит, класифікація, клінічні прояви, діагностика та лікування
06.2.	Неспецифічні запальні захворювання сечового міхура та уретри
07.	Сечокам'яна хвороба
07.1.	Камені нирок та сечоводів
07.1.1.	Етіологія, патогенез, клінічні прояви
07.1.2.	Діагностика, консервативне, оперативне лікування
07.2.	Камені сечового міхура
07.2.1.	Етіологія, патогенез, клінічні прояви
07.2.2.	Діагностика, консервативне, оперативне лікування
08.	Фтизіоурологія
08.1.	Туберкульоз нирок та сечових шляхів
08.1.1.	Етіологія, патогенез, класифікація
08.1.2.	Клінічні прояви, діагностика
08.1.3.	Консервативне лікування
08.1.4.	Хірургічне лікування
08.2.	Туберкульоз чоловічих статевих органів, клінічні прояви, діагностика та лікування
09.	Травма сечових та статевих органів
09.1.	Ушкодження нирок і сечоводів
09.1.1.	Класифікація, клінічні прояви
09.1.2.	Діагностика та лікування
09.2.	Ушкодження сечового міхура
09.2.1.	Класифікація, клінічні прояви

09.2.2.	Діагностика та лікування
09.3.	Ушкодження уретри
09.3.1.	Класифікація, клінічні прояви
09.3.2.	Діагностика та лікування
09.4.	Ушкодження чоловічих статевих органів
09.4.1.	Класифікація, клінічні прояви
09.4.2.	Діагностика та лікування
10.	Онкоурологія
10.1.	Пухлини нирок
10.1.1.	Етіологія, патогенез, класифікація
10.1.2.	Клінічні прояви, діагностика та лікування
10.2.	Пухлини зовнішніх статевих органів
10.2.1.	Пухлини яєчка та його придатка
10.2.2.	Етіологія, патогенез, класифікація
10.2.3.	Клінічні прояви, діагностика та лікування
11.	Оперативна урологія
11.1.	Операції на нирках та сечоводах
11.1.1.	Оперативні доступи
11.1.2.	Види піелотомій
11.1.3.	Нефротомія
11.1.4.	Секційна нефротомія
11.1.5.	Резекція нирки
11.1.6.	Піелостомія
11.1.7.	Нефростомія
11.1.8.	Пункційнанефростомія
11.1.9.	Декапсуляція нирки
11.1.10.	Видалення кіст
11.1.11.	Нефропексія
11.1.12.	Пластичні операції на нирковій мисці та мисково-сечовідному сегменті
11.1.13.	Операції на ниркових судинах
11.1.14.	Види нефректотомій
11.1.15.	Особливості повторних операцій на нирках
11.1.16.	Дренування навколониркового простору
11.1.17.	Уретеротомія
11.1.18.	Уретеропіелостомія
11.1.19.	Уретероуретероанастомоз
11.1.20.	Уретероцистостомія
11.1.21.	Уретеросигмостомія
11.1.22.	Уретерокутанеостомія
11.2.	Операції на сечовому міхурі
11.2.1.	Оперативні доступи
11.2.2.	Пункція сечового міхура
11.2.3.	Цистостомія
11.2.4.	Троакарнацистостомія
11.2.5.	Ендоскопічна корекція МСР
11.2.6.	Дивертикулектомія
11.2.7.	Дилатація шийки сечового міхура
11.2.8.	Трансуретральні операції
11.2.9.	Дренування приміхурового простору

11.3.	Операції на уретрі
11.3.1.	Пластика уретри
11.3.2.	Пластика при норицях уретри
11.4.	Операції на зовнішніх статевих органах
11.4.1.	Операції при фімозі та парафімозі
11.4.2.	Операції при гіпоспадії та епіспадії
11.4.3.	Операції при перекруті яєчка та гідатиди яєчка
11.4.4.	Епідидектомія
11.4.5.	Видалення та ексхолація яєчка
11.4.6.	Операції з приводу водянки яєчка
11.4.7.	Орхопексія
11.4.8.	Пластика пахвинного каналу
11.4.9.	Операції з приводу варикоцеле

4. Теми лекцій

1. Організація урологічної спеціалізованої допомоги населенню 2 год.
2. Семіотика та методи діагностики в урології 2 год.
3. Травма сечостатевих органів 2 год.
4. Вади розвитку сечовидільної системи 2 год.
5. Сечокам'яна хвороба 2 год.

5. Теми семінарських занять

1. Організація урологічної спеціалізованої допомоги населенню 2 год.
2. Клінічна фізіологія органів сечостатевої системи 2 год.
3. Функціональна морфологія нирки 2 год.
4. Семіотика та діагностика урологічних захворювань 2 год.
5. Профілактика та лікування ускладнень інструментального та рентгенологічних досліджень 2 год.
6. Ембріогенез сечових та статевих органів 2 год.
7. Заключний іспит 2 год.

6. Теми практичних занять

1. Аномалії нирок і верхніх сечових шляхів 2 год.
2. Міхурово-сечовідний рефлюкс. Клінічні прояви, методи діагностики та лікування 2 год.
3. Мегауретер Клінічні прояви, методи діагностики та лікування 2 год.

4. Гідронефроз. Діагностика та лікування 2 год.
5. Варикоцеле. Клінічні прояви, методи діагностики та лікування 2 год.
6. Аномалії сечового міхура та уретри. Клінічні прояви, діагностика, лікування 2 год.
7. Нейрогенний сечовий міхур 2 год.
8. Аномалії статевого члена 2 год.
9. Аномалії калитки та яєчка 2 год.
10. Камені нирок та сечоводів 2 год.
11. Ушкодження нирок і сечоводів 2 год.
12. Ушкодження сечового міхура і уретри 2 год.

7. Теми самостійної роботи

1. Неспецифічні запальні захворювання нирок та навколониркової клітковини 2 год.
2. Ускладнення та наслідки хронічного пієлонефриту 2 год.
3. Паранефрит, класифікація, клінічні прояви, діагностика та лікування 2 год.
4. Неспецифічні запальні захворювання сечового міхура та уретри 2 год.
5. Туберкульоз нирок та сечових шляхів 2 год.
6. Пухлини нирок 2 год.
7. Пухлини зовнішніх статевих органів 2 год.
8. Пухлини яєчка та його придатка 2 год.
9. Операції на нирках та сечоводах 2 год.
10. Пластичні операції на нирковій мисці та мисково-сечовідному сегменті 2 год.
11. Епіспадія 2 год.
12. Пункційна нефростомія 2 год.
13. Ендоскопічна корекція МСР 2 год.

8. Тренінг з оволодіння практичними навичками 8 годин.

Рекомендована література

Основна література

1. Библиук Й.І., Библиук Ю.Й. Хірургія дитячого віку. - Івано-Франківськ: мед. Академія, 2006. 377 с.
2. Кассараба М.М., Надрага О.Б., Наконечний А.Й. Природжені аномалії сечової системи у дітей. Частина I. Вади сечових шляхів. Львів: Ініціатива, 2004. 282 с.
3. Природжені аномалії сечової системи у дітей. Посібник для лікарів. / За ред. М.М. Кассараби, Д.Д. Іванова, О.О. Добрик. Донецьк: Видавець Заславський О.Ю., 2010. 416 с.
4. Клінічна андрологія : довід. лікаря / Бойко М. І., Пасечніков С. П., Луцицький Є. В. та ін. / за ред. М. І. Бойка. Київ : Б-ка "Здоров'я України", 2013. 222 с.
5. Вади розвитку у дітей (самостійна аудиторна та позааудиторна робота студентів) / В.А. Дігтяр, В.І. Сушко, Л.М. Харитонюк, О.М. Барсук [та ін.]. Дніпропетровськ, 2011. 334 с.
6. Кривченя Д.Ю., Лисак С.В., Плотников О.М. Хірургічні захворювання у дітей. Навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації. Вінниця: Нова Книга, 2008. 256 с.
7. Хірургія дитячого віку: підручник / В.І. Сушко, Д.Ю. Кривченя, О.А. Данілов, В.А. Дігтяр [та ін.]; за ред. В.І. Сушка, Д.Ю. Кривчені. – 2-е вид., перероб. і доп. К.: Медицина, 2009. 800 с.
8. Пугачев А.Г. Детская урология : учебник. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. 840 с.
9. Разин М.П., Галкин В.Н., Сухих Н.К. Детская урология-андрология: учебн. пособие. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2011. 150 с.
10. Куликова Т.Н., Глыбочко П.В. Атлас по детской урологии. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. 160 с.
11. Шариков С.М. Яцык С.П. Обструкция верхних мочевыводящих путей у детей. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2012. 208 с.

Додаткова література

1. Ашкрафт К.У., Холдер Т.М. Детская хирургия. СПб.: Хартфорд, 1996. Т. 1. 384 с.
2. Ашкрафт К.У., Холдер Т.М. Детская хирургия. СПб.: Хартфорд, 1996. Т. 2. 392 с.
3. Ашкрафт К.У., Холдер Т.М. Детская хирургия. СПб.: Хартфорд, 1996. Т. 3. 394 с.
4. Детская хирургия: национальное руководство / под ред. Ю.Ф. Исакова, А.Ф. Дронова. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. 1168 с.
5. Детская хирургия: клинические разборы / Под ред. проф. А.В. Гераськина. М. : ГЭОТАР-Медиа, 2011. 216 с.
6. Атлас по детской урологии. / Куликова Т.Н., Глыбочко П.В., Морозов Д.А.

- и др. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. – 160 с.
7. Лапароскопическая хирургия: атлас / под ред. Т.Н. Паппаса и др.; пер. с англ. под ред. С.С. Харнаса. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2012. 388 с.
  8. Пугачев А.Г. Детская урология: Руководство для врачей. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. 832 с.
  9. Пури П., Гольварт М. Атлас детской оперативной хирургии. МЕДпресс-информ, 2009. – 648с.
  10. Разин М.П., Галкин В.Н., Сухих Н.К. Детская урология-андрология: Учебное пособие. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2011. 150 с.
  11. Хирургия детского возраста: учебник / В.И. Сушко, Д.Ю. Кривченя, В.А. Дегтярь и др.; под ред. В.И. Сушко, Д.Ю. Кривчени. К.: Медицина, 2015. 568 с.
  12. Шарков С.М., Яцык С.П., Фомин Д.К., Ахмедов Ю.М. Обструкция верхних мочевыводящих путей у детей. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2012. 203 с.
  13. Mattei P. Fundamentals of Pediatric Surgery / P. Mattei. Springer, 2011. 956 p.
  14. Operative pediatric surgery. 2nd edition / Edited by M.M. Ziegler, R.G. Azizkhan, D. von Allmen, T.R. Weber. McGraw-Hill Education, 2014. 1397 p.
  15. Operative pediatric surgery. Seventh edition / Edited by L. Spitz and A.G. Coran. CRC Press, 2013. 1134 p.
  16. Pediatric Surgery. V. 2. Seventh edition / Arnold G. Coran, A. Caldamone, N. Scott Adzick [etal.]. Elsevier, 2012. 848 p.